

1
pom. ev. 2. 4

Restaurování pozdně gotické desky /části oltáře/

Doba určení	1526 2
Technika	Tempera na dřevě
Rozměry	139 cm x 40,5 cm
Majitel	Městské muzeum v Kadani
Investor	Městské muzeum v Kadani
Restaurátor	Milena Šoltésová
Fotografie	Milena Šoltésová

OBHAJOBA DIPLOMNÍ PRÁCE

Jméno

Milena Šoltészová

Obor

restaurátorství

Téma diplomní práce

Restaurování pozdně gotické desky
z majetku muzea v Kadani

Teoretická část

Cosmas Damian Asam a jeho doba

Kopie deskové gotické malby z NG

Florentský mistr z poloviny XIV.stol.

Název: Kristus v tumbě

Milena Šoltészová

Popis obrazu

Temperová malba na obou stranách dřevěné desky je částí pozdně gotického oltáře. Součástí desky je úzký dřevěný rám s jednoduchou profilací. Na vnější straně oltářního křídla je zobrazena postava světce v zelenorůžovém plášti. Na hlavě má mitru, v levé ruce kostelík a sekyrku, v pravé ruce drží berlu. Pozadí v horní části desky je zdobeno zlatým ornamentem na tmavé ploše. Dolní část pozadí je žluto-okrová. Postava je statická bez výraznějšího pohybu. Řasení roucha je nejbohatší na rukávě pravé ruky a stylizace záhybů je charakteristická pro pozdně gotickou malbu. Výraz v tváři světce není dramaticky nadsazen.

Na vnitřní straně desky je znázorněna postava svaté Kateřiny. Je to mladá žena s dlouhými rozpuštěnými vlasy a jemně modelovanou tváří v bledě růžovém odstínu. Koutky malých červených úst jsou lehce pozdviženy k úsměvu. Na hlavě má světice korunu s drahokamy, dlouhé vlasy jí splývají na zelený plášť, sepjatý u krku sponou. Vnitřní roucho má červenou barvu. Pod pravou paží drží Kateřina knihu a oběma rukama se opírá o dlouhý meč. U nohou postavy je část rozlámaného kola. Zlaté pozadí je zdobeno reliéfním ornamentem.

Stav před opravou

Na vnější řá straně oltářního křídla, kde je znázorněna postava světce, byla po pravé straně barevná vrstva uvolněna a zvedala se od podkladu v drobných puchýřcích a stříškách. V dolní části obrazu jsou plátěné přelepy puklin a suků. Plátno přelepu bylo zvlněné a na několika místech se lámalo. Na desce byly patrné otvory po červotoči. Deska byla již restaurována. Na vnitřní straně desky, kde je znázorněna postava svaté Kateřiny, bylo zlaté pozadí přetřeno bronzem. Rám desky byl přetřen okrovou a tupou tmavočervenou barvou. V inkarnátu i v zelenočerveném rouchu Kateřiny byly patrné nezabroušené tmely a ztmavlé retuše. Na červeném rouchu byla odpařená vrstva malby přetřena tmavší červenou temperovou retuší, široce překrývající původní malbu. Malba předního plánu /s detailem rozlámaného kola/ a na zeleném rouchu Kateřiny byla poškozena dvěma zčernalými prohořelými skvrnami, způsobenými zřejmě plamenem svíček. V dolní části roucha byl povrchový lak výrazně ztmavlý a zpečený s temperovou malbou. Modelace zeleného roucha byla pod tímto lakem téměř neviditelná.

Restaurátorský záměr

1. Předběžné upevnění barevné vrstvy.
2. Petrifikace dřevěné podložky.
3. Konzervace a upevnění malby i podložky a podkladu.
4. Zbavení malby ztmavlých laků a pozdějších přemaleb a ztmav-
lých retuší.
5. Sejmutí bronzového nátěru na plastickém ornamentu v pozadí.
6. Tmelení.
7. Retuš.
8. Závěrečné lakování.

Postup restaurátorské práce

1. Malba byla nejprve předběžně upevněna po obou stranách desky čtyřprocentní želatinovou vodou. Silnější želatinovou vodou / 8 % / byly rovněž upevněny a vyrovnány plátěné přelepy v místech suků ve dřevě desky.
2. Protože se jedná o desku s oboustranou malbou, zvolila jsem způsob petrifikace směsí včelího vosku s damarou. Směs byla zapouštěna do desky pomocí infralampy a proces byl několikrát opakován.
3. Malba byla zbavena povrchových nečistot a z velké části i zahnědlého nestejně natřeného laku. Použito bylo mýdla, připraveného z draselného louhu / 15 % KOH -/ a lněného oleje. Dočišťování bylo po naměkčení vhodným rozpouštědlem prováděno mechanicky.
4. Bronzová přemalba na zlatém reliéfním pozadí byla po naměkčení parafínovou kompozicí /parafín, toluén, cyklohexanol/ odstraněna rovněž mechanicky skalpelem.
5. Po dočištění malby byly staré tmely zabroušeny skalpelem a doplněny novými tmely. V ploše desky bylo použito emulzního tmelu s přísadou polymerovaného oleje. Hlubší poškozená místa v rámu byla zatmelena voskokřídovým tmelen. Tmely byly zabroušeny korkem.
6. Zatmelená místa byla zaretušována napodobivou technikou akvarelu.
7. Malba byla opatřena ochranným lakovým nátěrem s přísadou vosku.

Kopie deskové malby

Autor	Florentský mistr z poloviny XIV.stol.
Název	Kristus v tumbě
Technika	Tempera na dřevěné desce

Italská desková malba XIV. století byla malována temperou s křídovým nebo sádrovým podkladem na dřevě. Popis přípravy desky s podkladem a celého způsobu malby je popsán v díle středověkého umělce Itala Cennina Cenniniho *Il libro dell'arte* A.D.1437. Jako podkladu bylo užíváno lipového dřeva, které bylo nejprve zdrsňeno, přelepeno plátěnými přelepky a opatřeno několika vrstvami křídového nebo sádrového podkladu. Podklad byl tvořen nátěry, které byly kladeny křížem na sebe. Při kladení dalšího nátěru musela být spodní vrstva ještě zavlhlá, aby se jednotlivé nátěry spojily. Po úplném zaschnutí posledního nátěru byl podklad zabroušen. Bylo užíváno nejjemnější křídý, aby bylo dosaženo hladkosti povrchu pro dokonalé zlacení. Zlacená místa byla podkládána bolusovou hlávkou, pojenou bílkem.

Dnes nemáme možnost použít materiálů, jakých užívali v dílnách středověcí mistři. Kličové pojídlo podkladu na př. obsahovalo větší množství tuku než klič nebo želatina, vyráběná dnešním technologickým postupem. Při přípravě podkladu bylo nutno upravit dostupný materiál tak, aby co nejvíce odpovídal svými vlastnostmi podkladům středověkým, aby bylo možno provést zlacení, jehož provedení je na kvalitě podkladu zcela závislé.

Kniha Cennina Cenniniho byla rovněž jen vodítkem a nikoli přesným návodem při provedení malby samotné. Stanovení postupu malby bylo znesnadněno poměrně silnou povrchovou nečistotou originálu.

Způsob malby originálu prozrazuje, že bylo použito vaječného žloutku jako pojidla. Jednotlivé vrstvy jsou kladeny na sebe v jemné čárkové šrafuře.

Na některých italských středověkých deskách je určení barvy jednotlivých vrstev malby poměrně snadné, protože způsob malby ponechává z každé barevné vrstvy viditelnou část. Na příklad při provedení inkarnátu bylo užíváno jako imprimitury zelené hlínky, která bývá jasně patrná na místech, znázorňujících v modelaci stíny /v obličejích pod klenbou obočí, pod bradou a pod./. V tomto případě byly však barevné vrstvy kladeny až ke krajům ryté kresby a teprve z jejich výsledného odstínu bylo nutno vysledovat barevnost jednotlivých vrstev.

Malba originálu je poměrně hutná a její reliéfnost je tvořená větším množstvím pojidla v místech nejsvětlejší modelace inkarnátu.

Anton Holý

Stav po zatmelení poškozených míst /celkový pohled/

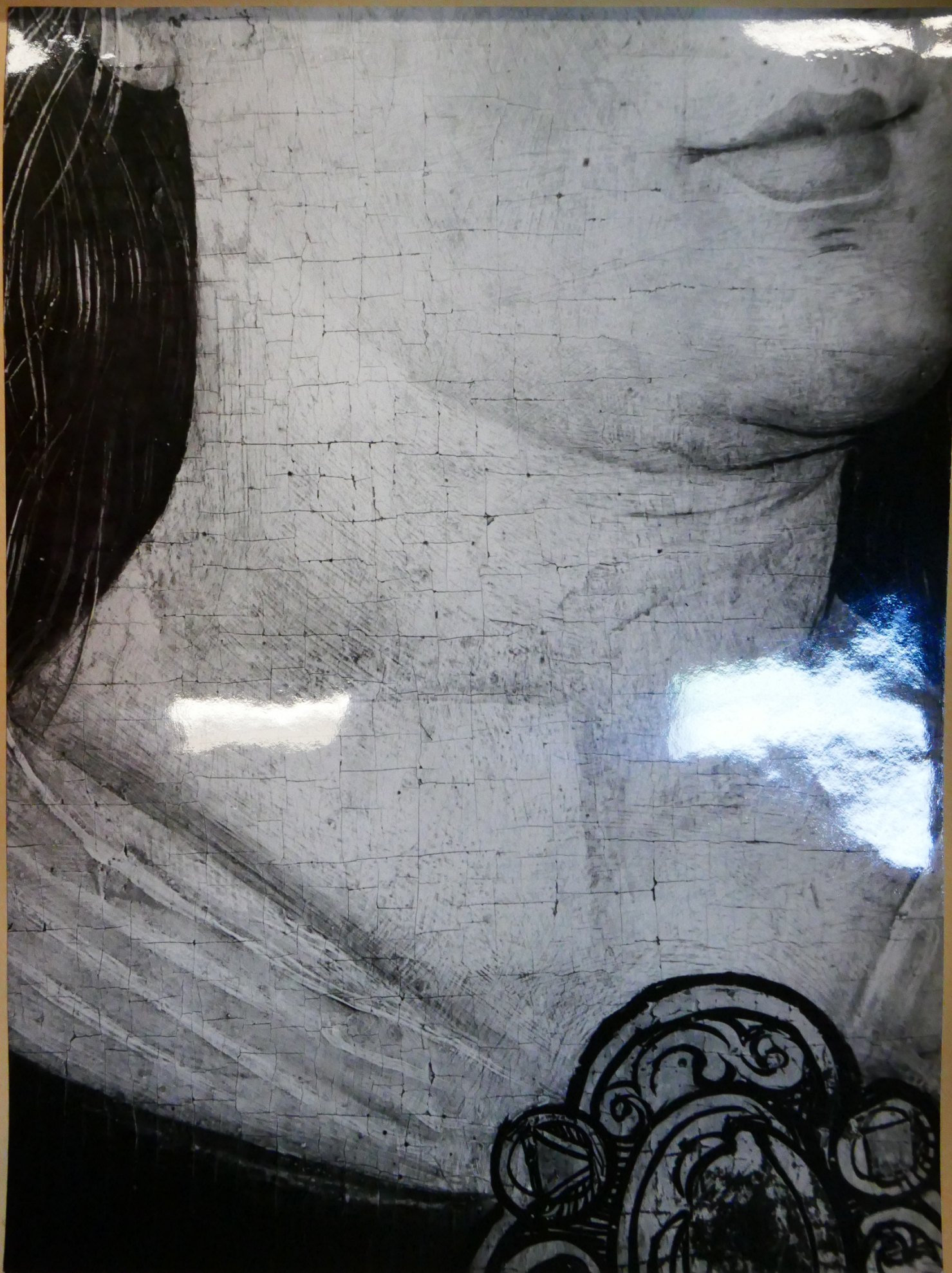
Vnitřní strana desky s částečným sejmutím zakaleného laku

Makrosnímek sondy do bronzové přemalby

Detail draperie se sondou do povrchové nečistoty /vnější strana/

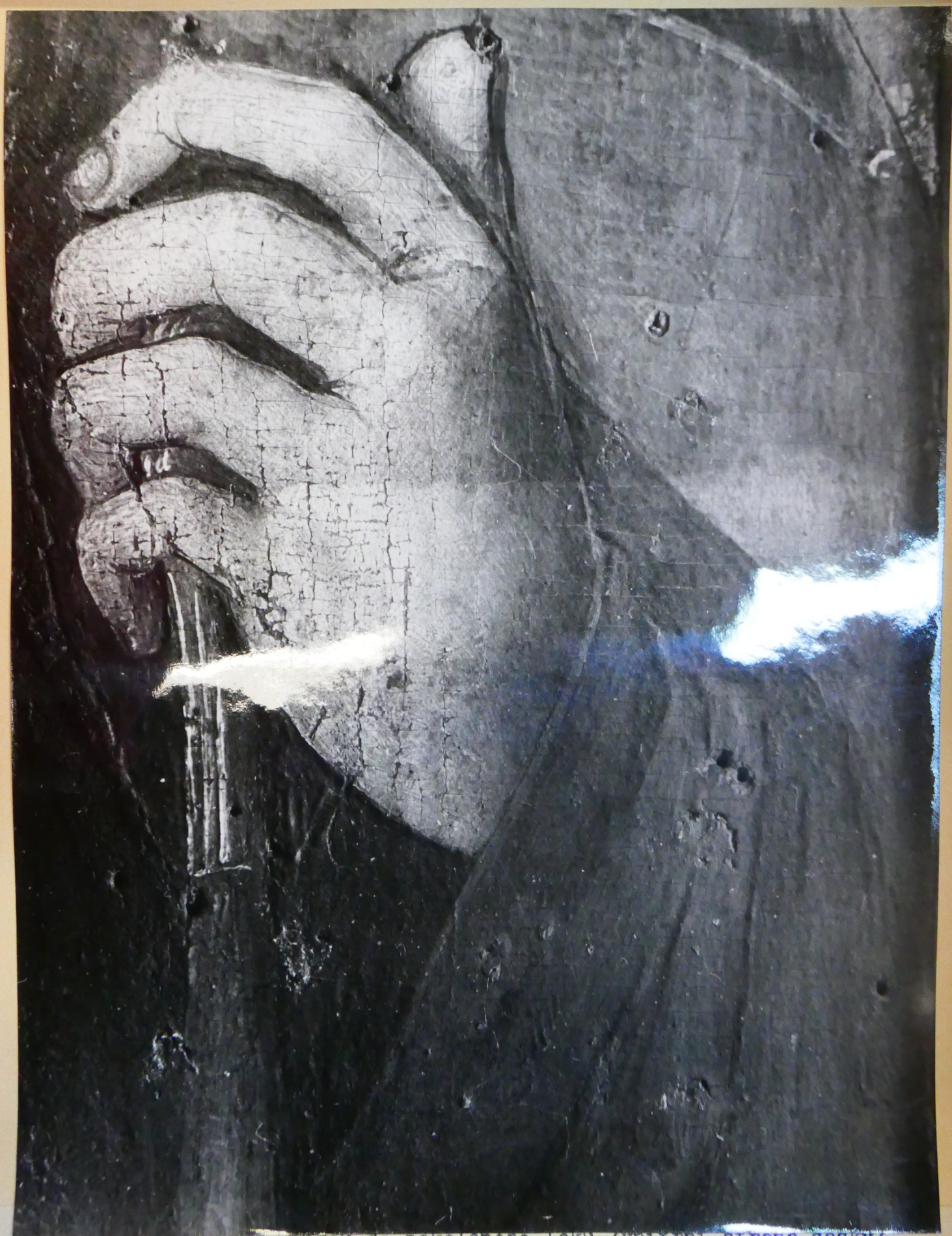
Detail hlavy sv. Kateřiny se sondou

Detail se sondou do přemalby na zlatě

Částečné sejmutí bronzové přemalby

Makrosnímek se sondou do zakaleného laku /vnitřní strana desky/

Detail hlavy sv. Kateřiny s tmely

Horní část desky se sondami do bronzové přemalby

Makrosn ímek s otvory po červotoči /vnitřní strana/

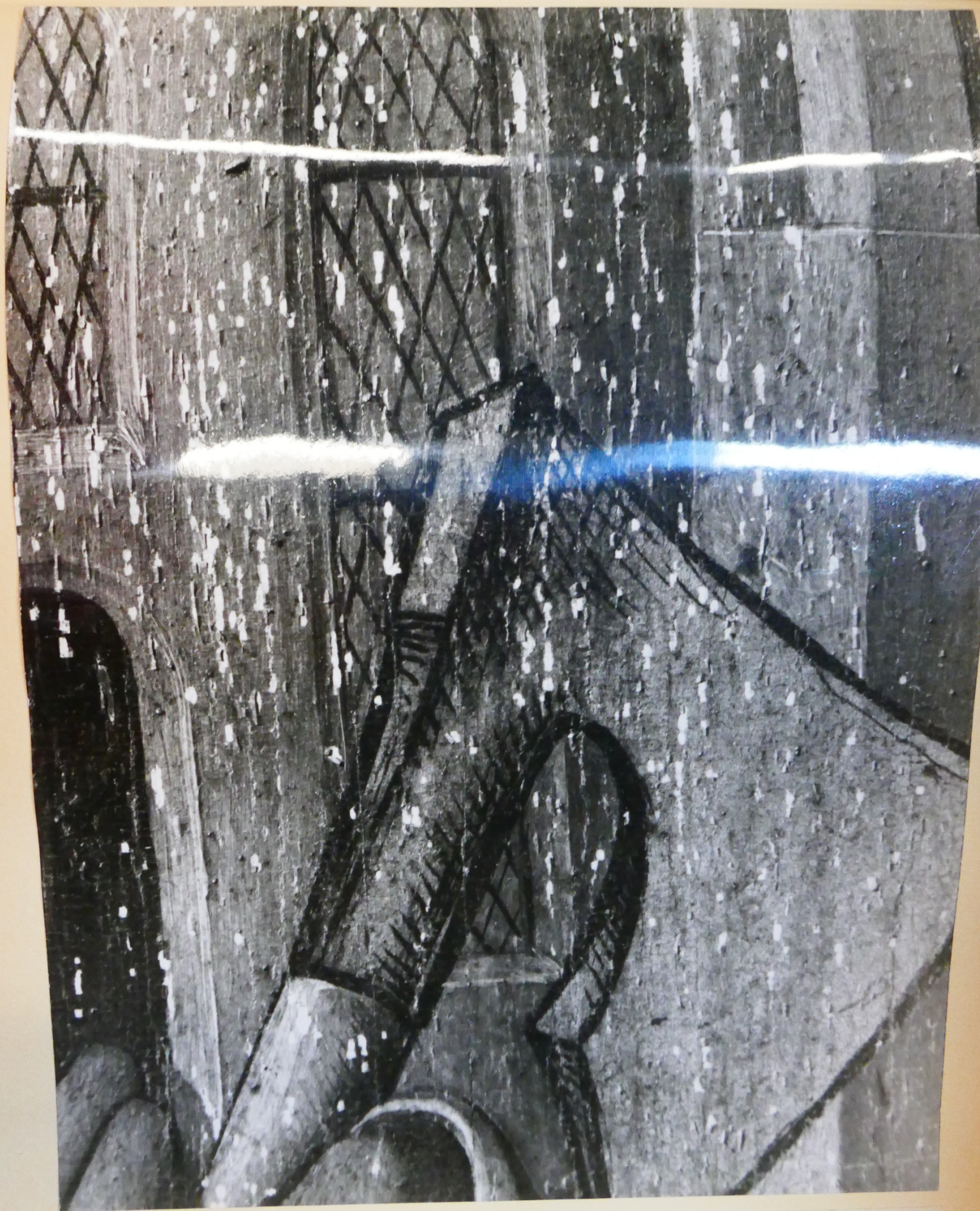
Stav před započatím restaurátorské práce/ vnější a vnitřní strana/

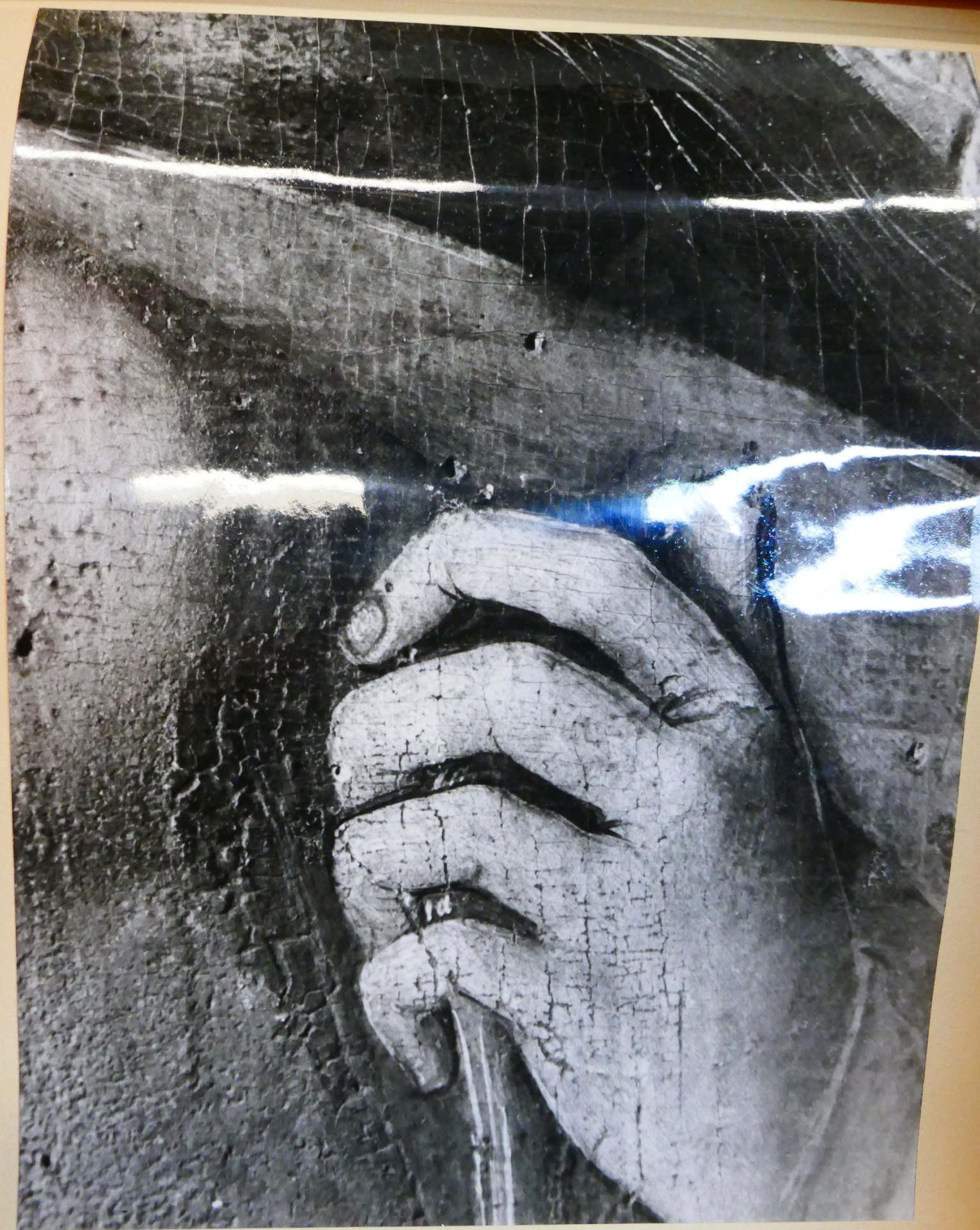
Stav před započetím restaurátorské práce /vnější a vnitřní strana/

Makrosnímek poškozené malby v bočním osvětlení

Makrosnímek uvolněné barevné vrstvy /vnější strana desky/

Makrosn ímek s otvory po červotoči /vnitřní strana/

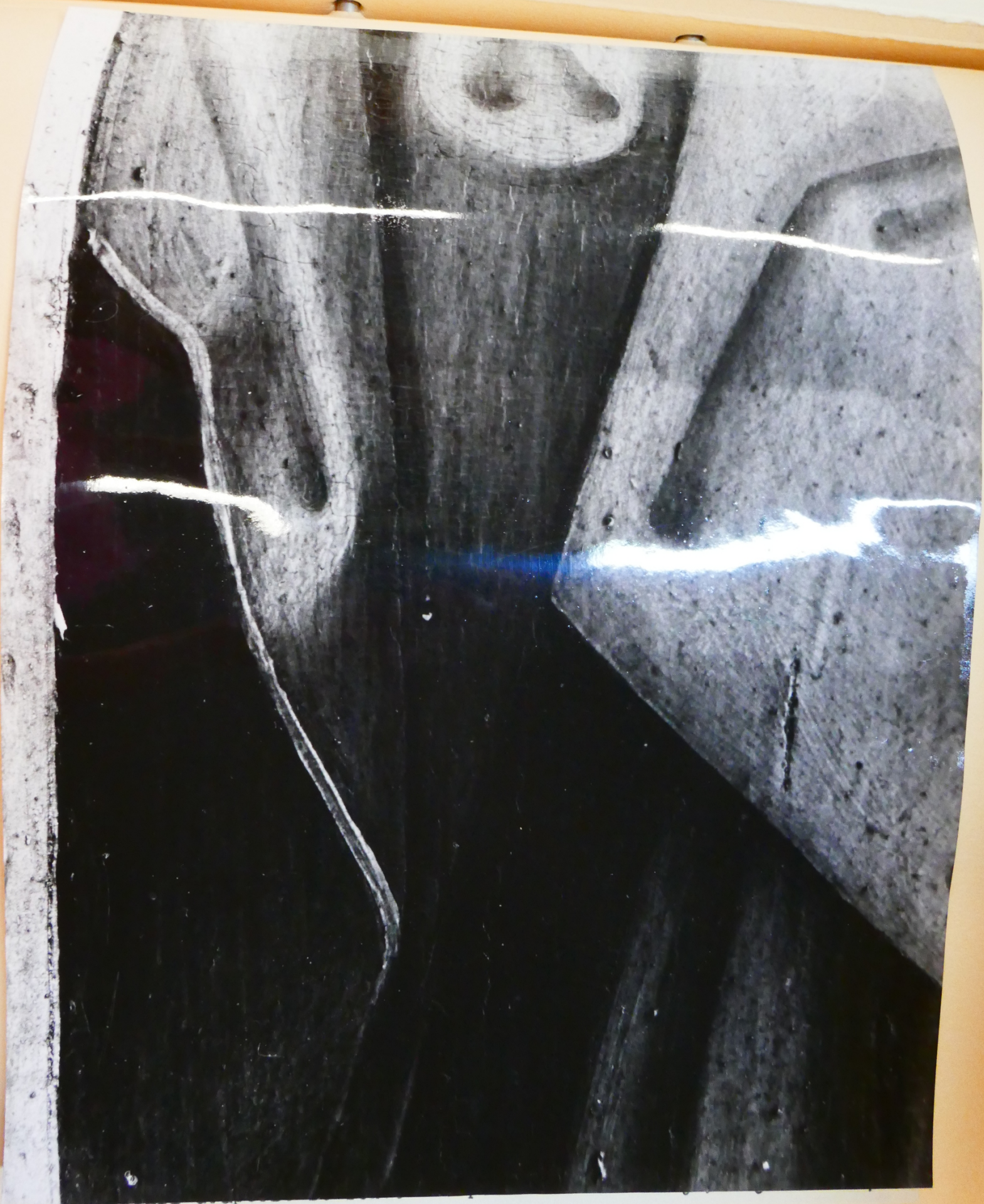
Detail hlavy sv. Kateřiny s tmely

Makrosnímek se sondou do zakaleného laku

Detail hlavy sv. Kateřiny se sondou

Makrosnímek se sondou do zakaleného laku /vnitřní strana desky/

Detail se sondou do přemalby na zlatě

Detail hlavy sv. Kateřiny se sondou do bronzové přemalby

Makrosnímek sondy do bronzové přemalby

Částečné sejmutí bronzové přemalby

Detail hlavy sv. Kateřiny s očištěným ornamentem a s tmely

Vnitřní strana desky s větší částí sejmutého laku

Stav po zatmelení poškozených míst /celkový pohled/

Detail s tmely